

45

OCTAVIAN ILIESCU

UN DINAR FALS DE LA DESPOT VODA

BUCURESTI

1975

II 608240

UN DINAR FALS DE LA DESPOT VODĂ*

O. Iliescu
5 II 1976, Buc.

de OCTAVIAN ILIESCU

Într-o ședință a S.N.R.¹, am prezentat o serie de monede moldovenești ce aveau toate aparențele unor falsuri, imitate, mai mult sau mai puțin grosolan, după monede autentice². Asemenea falsuri, confecționate din argint, din aramă argintată sau din bronz fără nici o urmă de argintare, s-au găsit în mod frecvent printre monedele purtând numele lui Petru Mușat sau al lui Alexandru cel Bun. La aceeași ședință, am mai prezentat însă și o imitație degenerată a monedei lui Bogdan III, cu mult mai târzie deci decât piesele mai sus menționate³.

Evident, întrebarea care ne-a preocupat încă din primul moment a fost aceea de a ști dacă aceste piese false au fost fabricate chiar în vremea în care au circulat piesele autentice sau sînt produse demne de disprețuit ale unor înșelătorii moderne, în dauna colecționarilor de bună credință. Încinam să admitem cea dintîi ipoteză, dat fiind faptul că o seamă de astfel de monede false s-au descoperit în compoziția unor tezaure monetare asupra cărora nu planează nici o îndoială. În acest sens, citam tezaurele de la Rachelu (jud. Tulcea) și Bucu-

Fig. 1. — Falsificat din veacul al XVI-lea, imitînd dinarul emis de către Despot Vodă (aproximativ 2,5×1).

rești, primul destul de cunoscut⁴, al doilea, publicat de dr. G. Severeanu⁵; în amîndouă cazurile, era vorba de imitații ale monedei lui Petru Mușat, găsite laolaltă cu piese originale, emise de către același voievod al Moldovei⁶.

eași patină, cele mai multe fiind încă acoperite de un strat de pământ de culoare verzuie, astfel încît se vedea clar că toate au stat ascunse împreună, pînă în clipa în care au fost descoperite. Din nenorocire, nu am reușit să aflăm nici cel mai mic indiciu asupra provenienței acestui mic tezaur, el găsindu-se într-o colecție particulară, încă din anii anteriori primului război mondial, iar cel dintîi deținător fiind demult decedat.

Descoperirea piesei care a făcut obiectul acestei sumare prezentări nu este deloc lipsită de însemnătate. Ea adaugă o nouă verigă la lanțul încercărilor de a se falsifica moneda Moldovei, lanț ce începe, așa cum am arătat, cu emisiunile lui Petru Mușat și ale lui Alexandru cel Bun, continuă cu cele ale lui Bogdan al III-lea și se încheie astăzi cu dinarii lui Despot Vodă. În comparație cu situația din Țara Românească — cu o singură excepție¹⁰, pînă în prezent nu s-a găsit nici o monedă munteană falsificată în evul mediu —, fenomenul falsificării monedei moldovenești, manifestîndu-se atît de persistent de-a lungul veacurilor, nu apare deosebit de interesant. El este, poate, o dovadă a unei mult mai intense circulații a monedei emise de Țara Moldovei¹¹.

NOTE

* Comunicare prezentată în ședința Societății Numismatice Române din 10 noiembrie 1946.

1 Ședința din 3 februarie 1946.

2 Aceste falsuri au făcut obiectul comunicării *Falsificări aparent contemporane ale monetelor moldovenești* (publicată în acest volum din *Buletinul Societății Numismatice Române*, mai sus, p. 135—142 cu titlul ușor schimbat: *Falsificări medievale ale monedelor moldovenești*).

3 Cf. Octavian Iliescu, *op. cit.*, *supra*, p. 136—137.

4 Mihail Popescu, comunicare în ședința Societății Numismatice Române din 16 decembrie 1934, menționată în *CNA* 15(1940) p. 287; v. și Const. Moisil, *Probleme de numismatică românească*, în *Analele Academiei Române* Memoriile sect. istorice, seria a III-a, 22(1939—1940) p. 246 nr. 12.

5 Dr. G. Severeanu, comunicare în ședința Societății Numismatice Române din 7 februarie 1930, menționată în *CNA* 10(1934) p. 15; idem, *Monetele lui Petru Mușat găsite într-un tezaur de monete Mircea cel Bătrîn*, în *Bucureștii* 3(1937) p. 67—73.

6 Octavian Iliescu, *op. cit.*, *supra*, p. 136.

7 Tezaurul a fost împărțit în vara anului 1946 între mai mulți colecționari din București; am avut însă prilejul de a-l examina, înainte de a fi fost dispersat. Tot atunci, am achiziționat pentru colecția proprie câteva piese din acest tezaur, inclusiv dinarul fals care face obiectul acestei prezentări. Asupra conținutului tezaurului, vezi relatarea de mai jos.

8 Descrierea emisiunilor monetare ale lui Despot Vodă la D. A. Sturdza. *Uebersicht der Münzen und Medaillen des Fürstenthums Romanien (Moldau und Walachei)*, în *NZ* 4(1872) p. 78—82; E. Fischer, *Beitrag zur Münzkunde des Fürstenthumes Moldau*, în *Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums*, 9(1901) p. 37—39.

9 Acest dinar, împreună cu falsul Despot, cu opt dinari ungurești și anume, Matei Corvin, siglele K/P și roză, Ioan Zapolya, 1527, trei exemplare, Ferdinand I, 1535, 1555, 1565, Rudolf II, 1579; cu groși de Lituania, Sigismund II August, 1566, de Gdansk (Dantzig), Sigismund I, 1534, 1539, Ștefan Bathori, 1578, și de Prusia, Albert I, 1541, au intrat în colecția autorului în vara anului 1946.

10 Un falsificat vechi al unei monede emise de Radu I a fost semnalat în componența tezaurului găsit în 1906 la Niculițel, pe dealul Bădila; N. Docan, *Studii private la numismatică Terii-Românești I. Bibliografie și documente*, în *Analele Academiei Române* Memoriile sect. istorice, seria a II-a, 32(1909—1910) p. 508.

11 De la prezentarea acestei comunicări, în 1946, cercetările au evoluat, bineînțeles. Astfel, au fost înregistrate monede false, contemporane emisiunilor lui Ștefan cel Mare, pe care le imită ; v. Octavian Iliescu, *Emisiunile monetare ale Moldovei în timpul domniei lui Ștefan cel Mare*, în vol. *Cultura moldovenească în timpul lui Ștefan cel Mare*, Edit. Academiei, București, 1964, p. 218. Pentru monedele emise de către Despot Vodă, v. Octavian Iliescu, *Moneda în România 491—1864*, Edit. Meridiane, București, 1970, p. 34—35 ; Ilie Țabrea, *Monedele lui Despot-Vodă în lumina ultimelor cercetări*, în *SCN* 5(1971) p. 161—177 + pl.

UN DENIER FAUX DU VOÏVODE DESPOTE

RÉSUMÉ

Une fausse monnaie, provenant d'un trésor découvert probablement avant 1916 dans une localité restée inconnue, trésor dispersé en 1946, imite, à l'avis de l'auteur, les deniers frappés en 1562 et 1563 par le voïvode Despote, prince de Moldavie. L'imitation en est très grossière, mais elle tente pourtant à reproduire maladroitement les légendes IOHAN D. G. WAIWODA et PATRONA MOLDAWI des monnaies originales, qui reproduisent, à leur tour, les types des deniers hongrois émis par le roi Mathias Corvin. Sa présence dans un trésor du XVIe siècle exclut la possibilité qu'elle soit l'oeuvre d'un faussaire moderne, aux dépens des collectionneurs amateurs de nos jours. Au contraire, elle s'inscrit dans une longue série de falsifications de la monnaie moldave, à partir de la fin du XIVe siècle jusqu'aux années 1565—1570 environ.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Faux monétaire du XVIe siècle, imitant le denier émis par le voïvode Despote (environ 2,5×1).